

İlköğretim Okullarında Okul-Çevre İlişkilerinin Düzeyi

İsmail Aydoğan^a

Özet

Çevrenin özellikleri, eğitimi ve öğrencinin başarısını etkilemektedir. Okulun genel ve özel çevresi, okulların dikkate alması gereken öneme sahiptir. Bu araştırmada okulların çevreye olan ilişkisinin düzeyi araştırılmıştır. Araştırmacı tarafından geliştirilen, geçerliği ve güvenilirliği yapılan anketle veriler toplanmıştır. Araştırmada, ilköğretim okullarının çevreyle olan ilişkisinin istenen boyutta olmadığı, okulun öğretim programının çevreyi temel alarak yapılandırılmadığı, çevreyle ilişkisini güçlendirecek etkinliklerin olmadığı ve okulların çevrenin sorunlarına duyarlı olmadığı anlaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul, Çevre, İlişki, İlköğretim

Abstract

Features of environment affect education and student success. General and particular environments of school have an importance which should be taken into consideration. In this study, the level of the relationship between school and environment is tried to be found out. The data are collected via a survey which has been developed by the researcher and validity and reliability of which have been done. Through the research it has been found out that the relationship between elementary school and environment is not at a desired level, teaching programs of school have not been constructed according to environment, there are not any activities to strenghten the relationship between school and environment and schools are not sensible about the problems of their environment.

Key words; School, Environment, Relationship, Elementary

Giriş

Sistemler yaşamaya elverişli bir çevre içinde varlıklarını sürdürürler. Bir sistem olan okulların çevresi, girdilerini aldığı, mezunlarını saldığı ve kendini etkileyen ve kendinin etkilediği toplum, aile ve diğer okullar gibi örgütlerden oluşmaktadır (Başaran, 1994:20).

Sosyal örgütler, girdileri alma ve çıktılarını yollamaları nedeniyle çevresiyle karşılıklı eylemde bulunurlar (Balcı, 2000:45). Sosyal bir örgüt olan okul, toplumdan ayrı düşünülemez (Pehlivan, 2000:13). Çünkü çevre,

^aYrd. Doç. Dr. Erciyes Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Kayseri, aydogani@erciyes.edu.tr

teknolojisi, coğrafi yapısı, ekonomisi ve tüketicileri gibi örgütün dışındaki herşeyi kapsar. Örgütlerin çevresini iki şekilde düşünmek mümkündür. Bunlar (Kast & Rosenzweig, 1974; Carlisle, 1976; Balay, 2000:19-22); Sosyo-kültürel, teknolojik, eğitimsel, politik, ekonomik, demografik değişkenlerle doğal kaynakları içeren toplumsal genel çevre ve örgütlerin işleme süreci ve karar almaya ilişkin daha belirli güçleri tanımlayan görevsel (kurumsal) çevredir. Genel çevre, toplumdaki bütün örgütler için aynıdır. Görev çevresi ise her örgüt için farklıdır.

Bunun dışında örgütün iç ve dış çevresi bulunmaktadır. Örgütlerin iç çevresi, örgütün amaca, teknolojiye, yapıya ve insana ilişkin unsurlarını ve biçimsel etkileşim kalıplarını ifade etmektedir. Örgütlerin dış çevresi ise, bir bütün olarak kendisi ile bir üst düzeydeki sistemin alt sistemlerinin ilişkilerinden oluşur (Sağlam, 1979: 82-103). Bunların dışında çevre üç boyut olarak da düşünülebilir. Bunlar: fiziksel çevre (binalar, evler, odalar vs), kişiler arası çevre (arkadaşlar, aile, komşu vs) ve sosyo-kültürel çevre (kültür, dil vs). Bu boyutlar birbiriyle sürekli etkileşim halindedir (Reizo, 2000:177).

Örgütler ve çevreleri arasındaki ilişkiler karmaşık olup, herhangi bir örgütün kesin sınırlarını ve çevresinin boyutlarını tanımlamak çok güçtür. Örgütler çevreleri ile sürekli etkileşim içinde bulduklarından, içinde buldukları çevrenin yapısı ve özellikleri önemlidir. Bir başka ifadeyle örgütler, mutlaka çevreleriyle etki-tepki ilişkisi içinde olmak durumundadırlar. Bu ilişki çevreden girdi alarak ve çevreye çıktı vererek sürmektedir. Ayrıca, örgütlerin yapıları bir iç çevre olarak bilinmektedir. Örgütsel amaçlar, bu çevre içinde gerçekleşmek zorunda olup, iç çevre unsurları uyumlu olmadan örgütün başarılı olabilmesi sözkonusu değildir. Yine dış çevreyi dikkate almayan bir örgütün amaçlarını gerçekleştirmesi de düşünülemez (Çulpan, 1976; Çalık, 1996:377).

Bir örgüt olarak okul ile çevresi arasında sürekli iletişim ve sağlıklı bir diyalog, sonuç alabilmek için yaşamsal bir önem arz etmektedir. Okul ile çevresi arasında bu sürekli etkileşim, sağlıklı diyalog ne örgütsel ne de yönetsel bir tercihtir. Örgütün amacını gerçekleştirmesi için bir zorunluluktur. Okul-çevre ilişkisinin iki temel işlevi üzerinde durulması gerekmektedir. Bunlar, okulun

hizmet sunduğu çevreyi temel özellikleriyle tanıma ve kendisini çevresine tanıtmadır. Okul-çevre ilişkisinin temel amacı, okulun amacını gerçekleştirici bir yapıyı kurma ve işleyişi sağlamadır. Çevre ona uymak için değil, tanımak ve dikkate almak için tanınmalıdır. Çevre tanındığı ölçüde okuldaki uygulamanın önündeki potansiyel engeller görülür ve gereken önlem alınır. Yine çevre tanındığı ölçüde çevresel olanaklar ve kaynaklar bilinir ve bu olanaklar ve kaynakların okulun amaçları doğrultusunda harekete geçirilmesi için gereken girişimler başlatılır. Okulun işlevi, sadece çevreyi tanımakla sınırlı değildir. Okul kendisini çevresine tanıtmakla da yükümlüdür. Amaçlarını ve bu amaçları gerçekleştirmek için uygulanan öğretim programını ve yürütölen etkinlikleri tanıtmak, bu konularda aydınlatmakla görevlidir. Okulun bu misyonunu okulun yöneticisi gerçekleştirir. Okul yöneticisi, çevreyi okul hakkında aydınlatarak, çevresel beklentileri önemli ölçüde kontrol altına alır. Yönetici, okuldan neler beklenmesi gerektiği konusunda çevresel güç odaklarını bilgilendirme yolu ile yönlendirir. Okul-çevre ilişkisi konusunda okul yöneticisinin sorumluluklarını řu noktalarda toplamak olanaklıdır (Aydın, 2002:73):

- 1-Çevre kalkınması
- 2-Eğitim gereksinimlerinin belirlenmesi
- 3-Öğretim programının yorumlanması
- 4-Çevrenin eğitime desteğinin özendirilmesi
- 5-Diğer kuruluşların rolünün yorumlanması
- 6-Çevresel değerlerin okulun öğretim kadrosuna yorumlama
- 7-Okul ile çevresi arasında iletişim kurulması
- 8-Eğitim fırsatlarının geliştirilmesi
- 9-Okulun eğitim felsefesinin ve hedeflerinin tanımlanması

Genel olarak bakıldığında okulun çevreyle olan ilişkisi üç temel boyutta düşünölebilir. Bunlar;

- a)-Çevre kalkınmasına okulun katkıda bulunması

b)-Okul aile birliği ve ailenin okula katılımının sağlanması

c)-Çevrenin eğitime desteğinin sağlanması, baskı grupları ve gönüllü kuruluşlarla ilişkiler kurulmasıdır.

a)-Çevre Kalkınmasına Okulun Katkıda Bulunması

Çevrenin kalkınması konusunda okulun rolü, büyük ölçüde çevresel koşullar ve özellikler tarafından belirlenir. Pehlivan (2000:113)'ın Lowe(1985)'e dayanarak belirttiği gibi, okul çevrenin eğitim ve sosyal gereksinimlerine duyarlı olmalı, toplumun kendi kendisini yönetme gücüne güvenmeli, öğretmenlerin görevlerini daha kapsamlı ve esnek bir yapıda gerçekleştirmelerini sağlamalı, okul personelinin belli bir oranı gençlerle ve yetişkinlerle çalışabilecekleri alanlarda yetişmiş uzman personelden oluşmalıdır. Bunun dışında çevreden gelen ve dikkate alınması gereken eğitim gereksinimlerini öğretim programına yansıtmalıdır. Bununla beraber yönetici ve öğretmenler olası eğitim gereksinimlerini de dikkate almak durumundadır. Yani değişim ajanlığı rolünü üstlenmelidir. Çevresel sorunların özellikle de eğitim sorunlarının çözümünde etkin rol oynamalıdır (Aydın, 2002:74).

Bunlarla beraber okul olanaklarını çevreye açmalıdır. Okulun olanaklarını uygun şartlarda çevreye açması, okula gelir getirici bir durum oluşturacağı gibi, çevrenin okulla iletişiminin de genişlemesine yol açabilir. Örneğin, spor salonlarına sahip olan okullar, okulların tatil olduğu aylarda ya da günlerde, düğün salonu olarak ya da değişik kurumlarca düzenlenecek etkinliklere ev sahipliği yapabilir. Yine, okul bahçeleri okulun tatil olduğu aylarda (yaz aylarında mesela) otopark, çay bahçesi veya dinlenme bahçesi olarak sunabilir. Bundan hem okul gelir eder, hem de çevrenin okuldan yararlanma potansiyeli artırılır.

b-Okul-Aile Birliği ve Ailenin Okula Katılımının Sağlanması

Başarı güdüsünün oluşmasında sosyal çevrenin rolü çok büyüktür. Çevreden ve eğitimden kaynaklanan hatalar başarı için gerekli olan öğrenme isteğini ortadan kaldırır. Bu noktada aileye büyük görevler düşmektedir. Öğretmenin aileyi yakından tanınması, çocuğu daha kolay tanınmasına ve

anlamasına yardımcı olacaktır. Ailedeki disiplin anlayışını, aile üyelerinin eğitimini, birbirleriyle olan ilişkilerini, çocuğa karşı davranışlarını bilmek, öğretmen için en önemli ipuçları olacaktır. Öğrenci başarısının, okulların yapısı ve sosyo-ekonomik koşullarından ziyade, okul- aile işbirliği, yani ailenin de katılımı ile arttığı çeşitli araştırmalarca ortaya konmuştur (Demirbulak, 2000; akt; Kolay, 2004). Bir başka ifadeyle, öğrencinin okuldaki gelişimi ailenin eğitime verdiği önem ve dolayısıyla da eğitim-öğretim faaliyetlerine katılımı ile ilişkilidir. Aile katılımının ve okul- aile işbirliğinin iki avantajı vardır: 1) Ailenin okula ve öğrenciye gösterdiği ilgi, motivasyonu artırır, 2) Okulun yapısını, değerlerini, beklentilerini ve standartlarını tanıyan aileler çocuklarını daha iyi yönlendirebilirler (Berger, 1987; akt; Kolay, 2004).

Okul faaliyetlerine aile katılımı ile ilgili yapılan bir diğer araştırmada, eğitime ve okula aile katılımının, çeşitli şekillerde olabileceği ifade edilmiştir. Buna göre aileler, çocuklarını cesaretlendirerek, onlara uygun çalışma zamanı ve yeri sağlayarak, istedik davranışların meydana getirilmesinde kendileri model oluşturarak, ödevleri kontrol ederek ve çocuklar için evde aktif öğretim ortamları yaratarak aile katılımını gerçekleştirmektedirler (Cotton ve Wikelund, 2001). Çocuğun akademik başarısının yanında ahlaki, toplumsal ve davranış gelişimi üzerinde de ailenin önemli bir rolü ve etkisi vardır. Amerika'da yapılan bir araştırmada aile katılımının faydaları şöyle sıralanmıştır (www.cppp.org, 1999):

1-Aile katılımı öğrencinin ahlakını, tutumlarını geliştirir ve tüm konu alanlarındaki akademik başarısını artırır.

2-Katılım ile aileler, çocukların akademik başarısızlık ve okulu bırakma risklerini azaltmış olurlar.

3-Aile katılımı ayrıca çocukların davranışlarını ve sosyal uyumlarını da geliştirir.

Ailenin ve okulun çocuğun eğitim konusunda işbirliği yapmasının sayısız yararları vardır. Bu işbirliğinin birinci yararı, aile ile öğretmenlerin birbirlerini eğitim aısından tanınmalarına ve ortak paydada anlaşmalarına zemin hazırlamasıdır. İkincisi ise bazı aile bireylerinin eğitim anlayışlarının okulun

gerçekleşmesini arzuladığı eğitsel anlayış ya da amaçlarla çelişkisini giderebilir (Alıcıgüzel, 1998:370).

Ailenin öğrencinin başarısına önemli katkılar sağladığına inanan okul yöneticisi ve öğretmenler ailenin okula katılımını sağlamanın yollarını bulmalıdır. Bu amaçla, okulda düzenlenecek sergi, seminer, konferans ve yarışmalara ailenin katılımı artırılmalıdır. Özellikle öğretmenler, okul ile aile arasındaki çatışmayı önlemek ve aynı anlayışı paylaşmalarını sağlamak için kurulan okul-aile birliğini (Aslan, 1984; Toprakç1, 2001:283) etkili hale getirerek, öğrencinin başarısında aileyne sorumluluklarını sık sık bildirmelidir.

c-Çevrenin Eğitime Desteğinin Sağlanması, Baskı Grupları ve Gönüllü Kuruluşlarla İlişkiler Kurulması

Sosyal ve ekonomik olduğu kadar politik bir girişim olan eğitimi, özellikle düzenli yarar grupları etkilemek isterler. En önemli baskı grupları ya hükümet dairelerindeki kanun yapıcı ve uygulayıcı personel arasından ya da görünürde liderleri bulunan ufak ve güçlü gruplardan meydana gelir. Çevre, ilgi ve yararlarının bir araya getirdiği çeşitli gruplara bağlı bireyler topluluğu olduğuna göre, çevrede çeşitli grupların bulunması doğaldır. Bu gruplar dengede olduğu sürece, okul yöneticisini yıpratıcı bir durum meydana getirmeyecektir. Fakat bunların biri veya bir kaçı çevrede bir güç yapısı kurarsa, okul yöneticisi bu yapıyı iyi tanımak ve gözlemek zorundadır. Dernek, federasyon, sendika gibi meslek kuruluşları, okul ve eğitim yöneticileri üzerinde etkileri bakımından baskı grupları arasındadırlar (Bursalıoğlu, 1998:53-54).Eğitim yöneticileri ve öğretmenler bu baskı gruplarını kendi yararlarına çevirmek durumundadırlar. Gerek okul yapımında gerek onarımında gerekse eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesinde bu baskı ve gönüllü grupların desteği sağlanabilir.

Okul yönetimi bunları, okul dergisi veya gazetesi çıkararak yapabileceği gibi veya halk oyunları ekibiyle, mezuniyet törenleriyle, panel, tartışma ve bilgi yarışmalarıyla, turnuvalarla, yıl sonu sergileriyle, tiyatro ve okulun açılış, kapanış törenleri ve ulusal bayramlarla yapabilir. Okul yönetiminin il ve ilçe eğitim müdürleri, kaymakam, belediye başkanı, siyasi parti örgütleri, yöredeki

askeri kurumlarla, emekli öğretmenlerle, çeşitli dernek, klüp ve muhtarla iyi ilişkiler kurarak sağlayabilir (Türkoğlu, 2004).

Araştırmanın Problemi ve Amacı

Okulun çevreyle ilişki kurması çeşitli açılardan olabilir. Bu büyük ölçüde eğitim yöneticileri ve öğretmenlerin görevlerini daha geniş algılamaları ile mümkündür. Ülkemizde her derece ve türdeki okulların çevreyle ilişki kurması ve bunu yararı doğrultusunda sürdürmesi zorunluluğu gittikçe artmaktadır. Bu bağlamda, bu araştırmanın problemi, ilköğretim okullarının çevre olan ilişkilerinin düzeyini ortaya koymaktır. Araştırmanın amacı, ilköğretim okullarının çevre kalkınmasına katkısını, okul-aile işbirliği ve aile katılımı, baskı grupları ve gönüllü kişi ya da gruplarla ilişkileri ve çevrenin eğitime desteğinin sağlanması durumlarının ne düzeyde olduğunu araştırmaktır. Bu amaçla; İlköğretim okullarında okul-çevre ilişkisi a) yerleşim yeri (köy-kasaba, ilçe ve il) değişkeni açısından ne düzeydedir? b) görev değişkeni (yönetici ve öğretmen) açısından okulların çevreyle olan ilişkilerinin mevcut durumu ne düzeydedir? sorularına yanıt aranmıştır.

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırmada, mevcut bir durumu varolduğu şekli ile betimlemeyi amaçlayan ve araştırma konusu olay, birey ya da nesnenin kendi koşulları içinde varolduğu gibi tanımlanmaya çalışıldığı tarama modeli kullanılmıştır. Bu çalışmanın evreni ilköğretim okulu yönetici ve öğretmenleridir. Çalışma evreninin fazla olması nedeniyle örnekleme yoluna gidilmiştir. Tesadüfi örnekleme yoluyla, Kayseri İl Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı 36 ilköğretim okulu ve bu okullarda görev yapan 193 öğretmen örnekleme kapsamına alınmıştır.

Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Anketin geliştirilmesinde şöyle bir yol izlenmiştir: Araştırmacı önce, okul-çevre ilişkisi ile ilgili literatür ve araştırmaları taramıştır. Çeşitli araştırmalardan ve literatürden elde edilen veriler sonucunda 45 maddelik anket taslağı hazırlamıştır. Sonra, bu maddelerin yeterli dereceleri, anlaşırlıkları ve temsil

edilirlikleri hakkında uzman g6r6řu alınarak bazı c6mleler taslak formdan çıkartılmış, bazıları değiştirilmiş, yeni c6mleler eklenmiş ve toplam 40 maddelik okul-evre ilişki d6zeyini belirleyen c6mleler oluşturulmuştur. Ankete ayrıca birde açık uçlu madde eklenmiştir. Bu madde ‘‘Okulda aile ve halkla kurulan iletişimde nelerden yararlanmaktasınız’’dır. Ankette yer alan ifadelerin puanlamaları ; 1 ve 1.79 arası ‘‘hiç’, 1.80 ve 2.59 arası ‘‘az’’, 2.60 ve 3.39 arası ‘‘orta’’, 3.40 ve 4.19 arası ‘‘ok’’, 4.20 ve 5.00 arası ‘‘pekçok’’ olarak belirlenmiştir.

Verilerin Aalizi

Anketin yapı geçerliğini 6lmek amacıyla fakt6r analizi uygulanmıştır. Fakt6r analizi sonucun g6re, 6leğe madde seçiminde ‘‘fakt6r y6kleri .35 ve 6st6 değeere sahip olan maddelerin 6leğe alınarak, bu değeerin altında fakt6r y6k6 bulunan maddelerin 6lekten atılması’’ 6l6t6 esas alınmıştır. Anketin fakt6r yapılarını tanımlamak 6zere Varimax tekniği kullanılmıştır. Ankette yer alan her bir maddenin okul-evre ilişki d6zeyini ne derecede analiz ettiğini belirlemek için madde toplam korelasyon katsayıları kullanılmıştır. Anketin g6venirliğini belirlemek için Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına bakılmıştır.

Anketin yapı geçerliğini belirlemek için yapılan fakt6r analizine 6nce 40 madde ile başlanmıştır. Fakt6r analizinin ilk sonuçları uygulandığında 17 maddenin fakt6r y6k değerinin .35’in altında kaldığı g6r6lm6řt6r. Bu maddeler çıkarıldıktan sonra analiz tekrar edilmiş, sonuçta 23 maddenin 5 fakt6rde toplandığı ve sadece bir fakt6rde y6ksek y6k değeere sahip oldukları g6r6lm6řt6r. Yapılan incelemede, birinci fakt6r6n 6z değerinin 8,41;ikinci fakt6r için 1,47; 66nc6 fakt6r için 1,27; d6rd6nc6 fakt6r için 1,06; beşinci fakt6r için 1,04 olduğu g6r6lm6řt6r. Okul-evre ilişki d6zeyi bakımından ortaya çıkan 5 fakt6r, toplam varyansın % 60’ını açıklamakta olup, analiz açısından kabul edilebilir sınırlar içerisindedir. İlk fakt6r ‘‘okulun evre kalkınmasına katkısı ve çevreyi anlaması’’ olarak isimlendirilmiştir. 9 maddeden oluşan bu boyut toplam varyansın %37’sini açıklamaktadır. Bu fakt6rdeki maddelerin fakt6r y6kleri, .62, .55, .65, .70, .46, .65, .63, .50, .52’dir. Maddelerin madde

toplam korelasyonları ise sırayla .59, .67, .67, .54, .57, .50, .56, .59, .64'dür. İkinci faktör, "baskı grupları ve gönüllü kuruluşlardan yararlanma" olarak isimlendirilmiştir. 5 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %7,8'sini açıklamaktadır. Bu faktördeki maddelerin faktör yükleri, .58, .50, .63, .58, .62'dir. Maddelerin madde toplam korelasyonları ise sırayla .42, .54, .59, .61'dir. Üçüncü faktör, "çevrenin eğitim desteğinin sağlanması" olarak isimlendirilmiştir. 3 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %5,7'sini açıklamaktadır. Bu faktördeki maddelerin faktör yükleri .52, .61, .68'dir. Maddelerin madde toplam korelasyonları ise sırayla .59, .55, .49'dur. Dördüncü faktör, "çevrenin izlenmesi ve değerlendirilmesi" olarak isimlendirilmiştir. 4 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %4,8'ini açıklamaktadır. Bu faktördeki maddelerin faktör yükleri .71, .68, .40, .55'dir. Maddelerin madde toplam korelasyonları ise sırayla .31, .48, .63, .50'dir. Beşinci faktör ise, "aile katılımının sağlanması" olarak isimlendirilmiştir. 2 maddeden oluşmakta ve toplam varyansın %4,7'sini açıklamaktadır. Bu faktördeki maddelerin faktör yükleri .58 ve .80'dir. Maddelerin madde toplam korelasyonları ise sırayla .51 ve .40'dır. Görüldüğü gibi, her bir boyutta yer alan maddelerin ayırt edicilik güçlerinin olduğu söylenebilir. Şöyle ki maddelerin madde toplam korelasyonları .31 ila .67 arasında değişmektedir. Ölçeğin her bir boyutunun alpha güvenirlik katsayısı da birinci faktör için .85, ikinci faktör için .79, üçüncü faktör için .65, dördüncü faktör için .66, beşinci faktör için .59'dur.

Bulgular ve Yorumlar

Araştırmanın bilgi toplama aracıyla derlenen verilerin istatistiksel çözümlenmesi SPSS paket programıyla yapılmıştır. İlköğretim okullarının çevreyle olan ilişkisinin düzeyi, maddelerin ortalamaları alınarak belirlenmiş, daha sonra ise, görev değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için t-testi yapılmıştır (Çizelge 1).

Çizelge 1 Görev değişkeni açısından t-testi sonuçları

Yönetici		Öğretmen			
N=36		N=193			
X	Sd	X	sd	t-testi	
1	2.33	.71	2.15	.92	1.06
2	1.83	.84	2.02	.93	1.05
3	2.66	.86	2.52	1.08	.72
4	2.69	1.09	2.50	1.00	.96
5	2.38	1.07	2.11	.99	1.35
6	2.50	.97	2.25	1.04	1.24
7	2.50	.84	2.60	.92	.61
8	1.61	.93	1.50	.79	.68
9	2.38	1.17	2.10	1.15	1.23
10	2.00	.89	2.00	1.01	.00
11	2.27	.84	2.26	1.02	.09
12	1.63	.89	1.50	.84	.82
13	2.86	1.17	2.61	1.15	1.06
14	2.27	1.03	2.14	1.06	.66
15	2.80	.95	2.60	1.01	1.00
16	2.16	1.00	1.88	1.06	1.39
17	2.08	1.07	1.88	.95	1.04
18	2.69	1.14	2.08	1.09	2.79*
19	3.22	1.19	3.11	1.18	.44
20	2.25	1.25	2.34	1.10	.43
21	2.38	.90	2.30	1.18	.39
22	1.94	1.17	1.85	1.13	.38
23	2.08	1.07	1.93	.88	.80

*p<.05

Okulların çevre ile olan ilişkisinin mevcut durumunun, yerleşim yeri değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek için ise tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Elde edilen sonuçlar Çizelge 2’de gösterilmektedir.

Çizelge 2-Yerleşim yeri değişkeni açısından varyans analizi ve tukey testi sonuçları

	Yerleşim yeri		Yerleşim Yeri Varyans Analizi Sonuçları											
	Köy-kasaba (N=65)		İlçe (N=73)		İl (N=91)		KT	KO	F	P	GA	Gİ	GA	Gİ
	\bar{X}	s	\bar{X}	s	\bar{X}	s								
1	2,48	.73	2.02	.84	2,18	.94	3.50	91.12	1.75	.74	2.36	.09	-	
2	1.93	.96	1.74	.90	2.15	.87	4.02	100.9	2.01	.82	2.45	.09	-	
3	2.41	.86	2.48	.99	2.72	1.10	2.34	128.3	1.17	1.04	1.12	.32	-	
4	2.17	.96	2.76	.98	2.60	1.05	6.17	126.9	3.08	1.03	2.98	.05	1-3	
5	1.93	.96	2.23	1.03	2.22	.99	1.95	122.8	.97	.99	.97	.37	-	
6	2.58	.98	2.30	1.05	2.15	1.02	3.59	128.9	1.79	1.04	1.71	.18	-	
7	2.44	.90	2.69	.92	2.56	.90	1.00	101.7	.50	.82	.60	.54	-	
8	1.48	.78	1.66	.92	1.48	.80	.91	86.3	.45	.70	.64	.52	-	
9	2.44	1.27	2.17	1.14	2.10	1.13	2.33	168.2	1.16	1.36	.85	.42	-	
10	1.82	.92	2.00	1.12	2.08	.92	1.29	120.7	.64	.98	.65	.51	-	
11	2.06	.92	2.28	1.05	2.31	.97	1.19	120.1	.59	.97	.61	.54	-	
12	1.58	.90	1.58	.88	1.48	.84	.34	92.9	.17	.75	.23	.79	-	
13	2.41	1.21	2.82	1.21	2.74	1.11	3.02	167.8	1.51	1.36	1.10	.33	-	
14	1.82	1.10	2.35	1.11	2.27	.95	5.34	132.6	2.67	1.07	2.47	.08	-	
15	2.86	.95	2.56	.94	2.60	1.05	1.71	122.9	.85	.99	.85	.42	-	
16	1.65	.89	1.89	.99	2.13	1.14	4.67	135.0	2.33	1.09	2.12	.12	-	
17	1.86	1.15	1.97	1.01	1.94	.92	.22	125.2	.11	1.01	.11	.89	-	
18	2.24	1.18	2.41	1.14	2.18	1.13	1.16	161.6	.58	1.31	.44	.64	-	
19	3.10	1.26	3.10	1.04	3.24	1.23	.59	172.9	.30	1.40	.21	.80	-	
20	2.31	1.39	2.17	1.04	2.32	1.01	.55	154.7	.27	1.25	.21	.80	-	
21	2.06	1.25	2.35	.95	2.41	1.10	2.39	148.9	1.19	1.21	.98	.37	-	
22	1.72	.99	1.92	1.08	1.93	1.26	.92	164.2	.46	1.33	.34	.70	-	
23	1.72	.95	2.07	.87	2.06	.97	2.70	108.2	1.35	.88	1.53	.21	-	

Analizler sonucu elde edilen bulgular, okul-çevre ilişki düzeyi, yerleşim yeri ve görev değişkenleri açısından ele alınarak yorumlanmıştır. Ankete katılanların 36'sı okul yöneticisi, 193'ü öğretmendir. Ayrıca katılımcıların 65'u köy veya kasabada, 73'u ilçede, 91'i ise ilde görevlidir.

Çizelge 2'den elde edilen bilgilere göre, ilköğretim okullarının çevre ile olan ilişkisinin düzeyine yerleşim yeri değişkeni açısından oluşturulan grupların görüşleri arasında farklılığın çıkmadığı maddelerden elde edilen bulgulara

dayanarak Őunları söylemek mümkündür; hem köy-kasaba, hem ilçe hem de ildeki ilköğretim okullarında;

1-Okul ile evre arasındaki iletişim, okul faaliyetlerini planlamada az düzeyde dikkate alınmaktadır.

2-Öğretim programının amaçları ve hedefleri çevreyi temel alarak yapılandırılmamaktadır.

3-Okulun çevreyle iliŐkisinde, okulun amacını gerçekleŐtirmek yapıyı kurma ve iŐleyiŐi sağlama amacı az düzeyde gerçekleŐmektedir.

4-Hem köy-kasaba, hem ilçe hem de ildeki okullar amaçlarını, ğretim programını ve yrtlen etkinlikleri çevreye az düzeyde tanıtılmaktadır.

5-Bütün yerleşim yerlerindeki okulların müdürleri, çevreyi okul hakkında az düzeyde aydınlatmakta, çevrenin beklentilerini kontrol altına alamamaktadır.

6-İlçedeki okulların yönetici ve öğretmenleri, okul-evre iliŐkileri konusunda orta düzeyde, köy-kasaba ve ildeki okulların yönetici ve öğretmenleri ise az düzeyde sorumluluklarını bilmekte ve yerine getirmektedir.

7-Bütün yerleşim yerlerindeki okullar çevrenin sorunlarını çözememektedir.

8-Okullar olanaklarını çevreye amamaktadırlar.

9-evre kaynakları okulun amaçları doğrultusunda ynlendirilmemektedir.

10-Yönetici ve öğretmenler, çevrenin okulu algılayıŐ biçimini az düzeyde izlemekte ve çevrenin beklentilerini az düzeyde gerçekleŐtirmektedirler.

11-Bütün yerleşim yerlerinde, çevrenin okulda uygulanan ğretim programını incelemesi ve değerlendirmesi için ortam hazırlanmamakta ve yöntemler geliŐtirilmemektedir.

12-Köy-kasabadaki okullar, diğer okul ve kuruluşlarla iŐbirliđini az düzeyde, ilçe ve ildeki okullar ise orta düzeyde yapmaktadırlar.

13-Yönetici ve öğretmenler, danıŐmanlık hizmetlerinden, kamuoyu yoklamalarından, evre liderlerinden, belirli toplantılardan ve çevredeki söylenti ve dedikodulardan az düzeyde yararlanmaktadır.

14-Okul personeli, çevresel değerleri çeŐitli açılardan orta düzeyde yorumlamaktadır.

15-Köy ve kasabadaki okullar, evre ile iletişim kurmak için, seminer, konferans, düzenli toplantılardan yararlanmamakta, ilçe ve ildeki okullar ise az düzeyde yararlanmaktadır.

16-Okulda, çevrenin g yapısı, kültür grupları, ekonomik statüsü, siyasal yapısı gibi konularda bilgi az düzeyde toplanmakta ve bunlar işlevsel olarak az düzeyde değerlendirilmektedir.

17-Okul yöneticisi çevrenin kalkınması, çevrenin eğitim desteğinin sağlanması konularında yeterli değildir.

18-Bütün yerleşim yerlerinde aileler, orta düzeyde okulun ve eğitim sürecinin bir parçası olarak görülmektedir.

19-Ailenin okula katılımı, okulun temel sorunları üzerinde az düzeyde odaklaşmaktadır.

20-Okul-aile birliği çalışmaları az düzeyde, hem sorunların zm hem de olası sorunların ortaya çıkmasını önlemeye yöneliktir.

21-Ailelerin yararlı katkıları ve çalışmaları dllendirilmemekte ve teşvik edilmemektedir.

22-Okullarda halkla ilişkiler etkili bir Őekilde yürütülmemektedir.

Bunların dışında ilköğretim okullarının evre ile olan ilişkisinin düzeyine yerleşim yeri değişkeni açısından oluşturulan grupların görüşleri arasında farklılığın çıktığı maddeye göre ise, ilçe ve illerdeki okullar, kendisini çevreye çeşitli etkinliklerle orta düzeyde, köy ve kasabadaki okullar az düzeyde tanıtılabilmektedir.

Ayrıca, izelge 1'e bakıldığında da, ilköğretim okullarındaki yönetici ve öğretmenler, 23 maddenin hemen hepsinin hiç ve az düzeyde uygulandığını belirtmektedirler.

Bunların dışında ankette açık uçlu birde madde eklenmişti. Bu madde "Okulda aile ve halkla kurulan iletişimde nelerden yararlanmaktasınız?"dı. Elde edilen bilgilere bakıldığında, okulların %62'si okulda aile ve halkla olan iletişiminde okul-aile birliğini, %14' ğretim programını, % 8'i sergi ve yetişkinlere eğitim programı düzenlemeyi, % 2'si gazete-dergiyi kullanmaktadır. Yönetici ve öğretmenlerin % 14' ise görüş belirtmemişlerdir.

Sonuç ve neriler

Araştırmanın bulgularına dayanarak şunları söylemek mümkündür; Milli Eğitim Bakanlığına bağlı ilköğretim okullarının evre olan ilişkisi istenen boyutta değildir. Hem köy ve kasabada hem ilçe de hem de ilde bulunan okulların evre olan ilişkisi birbirine benzer, yani az düzeydedir. Her Őeyden

önce, okulun öğretim programı çevreyi temel alarak yapılandırılmamaktadır. Okulların çevreyle ilişkisini güçlendirecek etkinlikler yok denecek kadar azdır. Gerek okul yöneticileri gerekse öğretmenler çevreyle olan iletişimin getirisini konusunda sorumluluklarını yeterince bilmemektedirler. Ayrıca okullar çevrenin sorunlarına duyarlı değildir. Bunun yanısıra gerek yasal nedenlerle gerekse girişimcilik ruhunun eksikliği nedeniyle okulların olanakları çevreye sunulmamaktadır. Dahası, okulların çevre okul ve kuruluşlarla işbirliği yok denecek boyuttadır. Ailelerin okula katılımı, okulun temel sorunları üzerine odaklaşması ve genel olarak okul-aile birliği çalışmalarını çok az düzeyde gerçekleştirilmektedir.

Bu sonuçlara dayanarak, okul ile çevre arasındaki ilişkinin düzeyini artırmak amacıyla şunlar önerilebilir;

1-Okul ile çevre arasındaki iletişim, okul faaliyetlerini planlamada, öğretim programının amaçlarını ve hedeflerini yapılandırmada dikkate alınmalıdır.

2-Okullar kendisini çevreye tanıttacak etkinlikler konusunda (seminer, konferans, sergi) özendirilmelidir.

3-Okul yöneticisi ve öğretmenler okul-çevre ilişkisi konusunda sorumluluklarını daha iyi bilmeli ve çevrenin sorunlarını tespit etme ve çözme konusunda aktif olması sağlanmalıdır.

4-Okullar sahip olduğu olanak ve kaynaklarını çevreye açmalı, çevrenin bundan yararlanmasını sağlamalıdır.

5-Okul yöneticisi ve öğretmenler, diğer okullarla ve kuruluşlarla işbirliğinin önemini bilmeli, çevrenin okula katkısını sağlamalıdır.

6-Okul-aile birliği çalışmalarını faal hale getirilmeli, sorunların çözümünde ve olası sorunların çözümünde etkin olmalıdır.

7-Ailelerin katılımını sembolik değil, işlevsel olmalı, gerek planlamanın gerekse programlamanın oluşturulmasında etkin hale getirilmelidir.

8-Öğrencilerin okul ve hayat başarılarında çevrenin ve ailenin önemi bilinmeli, bu konuda yönetici ve öğretmenlerin algısı ve anlayışlarında değişim sağlayıcı eğitim faaliyetleri düzenlenmelidir.

Kaynakça

- Alıcıgüzel, İ. (1998), Çağdaş Okulda Eğitim ve Öğretim. Ankara:Sistem Yayıncılık,
- Aydın, M. (2002), Okul-Çevre İlişkileri. Eğitim Kurumları Yönetici Adaylarının “Eğitim Yönetimi” Ders Notları. Ankara:MEB Yayınları,
- Balay, R (2000), Örgüt Çevre İlişkisi. Yönetimde Çağdaş Yaklaşımlar. Ankara:Anı Yayıncılık,
- Balcı, A (2000), Örgütsel Gelişme Kuram ve Uygulama, Ankara,:PegemA Yayıncılık,
- Başaran, İ.E.(1994), Eğitim Yönetimi. Ankara:Kadıoğlu Matbaası,
- Bursalıoğlu, Z. (1998), Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış. Ankara:PEGEM Yayınları,
- Cotton, K. ve Wikelund, K. R. (2001), “Parent Involvement in Education”, School Improvement Research Series (SIRS), www.nwrel.org, 12.01.2006.
- Çalık, T. (1996), Örgütsel Amaçları Gerçekleştirmede Çevre ve İnsan Faktörünün Önemi. Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı: 3, Yıl: 2
http://www.fkm.com.tr/rehberlik/okul_basarisinda_ailenin_rolu.htm
- Kolay, Y.(2004), “Okul-Aile-Çevre İşbirliğinin Eğitim Sitemindeki Yeri ve Önemi”, Milli Eğitim Dergisi, Sayı: 164, <http://yayim.meb.gov.tr/dergiler/> (12.02.2006).
- Pehlivan, İ.(2000), Okul-Çevre İlişkileri. Yönetici Adayı Yetiştirme Kursu Ders Notları, Ankara:MEB Yayınları,

Aydoğan, İ./ Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. 2, (2006): 121-136

Reizo, K. (2000), “Anchor Points in Transitions to a New School Environment”, The Journal of Primary Prevention, Vol.20, No3, s.175-187

Sağlam, M. (1979), Örgütsel Değişme. Ankara:TODAİ Yayınları,

Toprakçı, E. (2001), “Güç Merkezleri Açısından Okulun Örgütsel Farklılıkları”,Eğitim Yönetimi Dergisi, Sayı 26, Yıl 7.

Türkoğlu, M.(2004), Okul Çevre İlişkisi

<http://www.yildizogretmenler.4t.com/okulcevre.html>, (01.02.2005).

www.cppp.org, (1999), Parental Involvement in Education June 28, 12.01.2006